

Vredništvo:

na Travniku št. 277. l. nadst. (ono skrbi tudi za razpošiljanje lista).

Projemajo se za plačilo vsakokratna oglasila tudi v neslovenskem jeziku.

Plača se za vsako natisko vrsto 5 kr., če se oglasilo samo enkrat natisno, če dvakrat, 8 kr., če trikrat, 10 kr. a. v. — Povrh tega še vsak kral 50 kr. za klompelj.

DOMOVINA.

L I S T

posebno za primorsko-deželne, pa tudi sploh slovenske zadeve.

Izhaja vsak petek.

Naročnina s poštno vrednina za celo leto 2 gold., za pol leta 1 gold.

Naročilna pisma in reklamacije naj se pošljejo vredništvu.

Posamni listi se prodajajo v Gorici pri bukvarji g. Šoharji na Travniku po 6 solde.

STAROOGLEJSKI OBRED

all

„Ritus Patriarchinus“

(Spisujo vrednik.)

Ker so ravno nar svetejši dnevi cerkvenega leta, —veliki teden— zdi se nam primerno, podati č. bravopm kratek posnetek nekterih obredov, ki so bili navadni na veliki četrtek in veliki petek v Ogleji (in Čividadu) do 17. stoletja. Posneli smo pa za zdaj samo važnejše posebnosti in razliko starooglejskega obreda, natančnejši popis pridržimo si za takrat, kedar pridemo z razpravo do tū. Za ta pot smo torej vrsto razpravo preskočili. —

Veliki četrtek.

V (natiskanjenih) mašnih bukvah starooglejskih od L. 1517, s katerimi se vjemajo staroje, pisane bukve iz 15. stoletja, nahajamo ta-le obred *odvesovanja spokornikov* (in *poenitentium solutione*). Patriarh a strežniki, vsi v črno oblačeni, se podajo v procesiji na tihem v predvežje pred velika vrata. Tu se je začelo opravilo s spokorniki (*officium poenitentium*). Kar se tiče reda, šeg in molitev pri tem opravilu, ne vemo nič natančnega, ker se je škofovski obrednik („*liber pontificalis*“) oglejski zgubil. Na sred cerkve (pred altarjem sv. Križa) so se vrgli spokorniki na tla ter jih je patriarh blagoslovil in jim sv. *odvezo* dal. Tudi tū so bile navadne nekatere šege, ki jih pa tudi ni moč uganiti. Čudno je to, da je bila v Ogleji očitna pokora še tako pozno v navadi, v tem ko je drugod že v 12. ali 13. stoletju nehala.

Pri *blagoslavljanji svetih olj* kaže oglejski obred tudi nekatere razlike, izmed katerih omenimo samo to, da *diakonov* ne zahteva 7, kakor sedanji rimski obred, ampak le 3, o *subdiakonih* pa celó ne govori; na mestu njih odkazuje nekatere opravila *4 strežnikom* (akolitom). *Mašnikov* je bilo 12, kakor dandanašnji; obrednik ogl. jih imenuje „*testes et cooperatores sacrosancti Chrismatis misterii*“.

Pri sv. maši so se posvetile 3. *hostije*; shranile ste se torej *dve* za drugi dan, kakor je to še danes navadno v ljubljanski in menda drugih slovansko-nemških škofijah, kar se pa ne vjema s rimskim obredom. Shranili so pa v četrtek imenovani sveti hostiji na spodobnem kraju v *sakristiji* (*sacrarium*) in izročili ji v varstvo *ključarjem* (sub *Camerozum custodia*). Prenesle ste se, kakor sodimo, na tihem v „*sacrarium*“.

Veliki petek.

Sveto opravilo tega dne imenuje se v oglejskih mašnih bukvah „*Officium, quod agitur loco Missae*“. *Red* molitev in šeg je kakor v sedanjem rimskem misalu. Na nekaj posebnega pa naletimo že med petjem

trpljenja Kristusovega (pasijonom). Ko se je prišlo v „*pasijonu*“ do besedi „*Razdelili so si moja oblačila*“, sta dva diakona strgala z altarja dva popred nanj položena prtíča (*panniculos*).*) — Po molitvah za vse ljudi (papeža, škofa, itd.) prišlo je na vrsto *giuljivo razkrivanje in počesčevanje britke martre*. Tu pa je bil obred celó različen od sedanjega. Dva korarja (*chorarii*) začeta peti „*Popule meus*“. Vsakemu „*Popule meus*“ je ves kor odgovarjal s „*Quia eduxi te*“; „*Quid ultra debui facere*“ itd. (Neduhovni naj pogledajo v *obredne bukve za veliki teden*, Vr.). Med tim bitijo štirje mašniki v plačih tje, kjer je križ pripravljen (tedaj ni bil na altarju, kakor zdaj). V tem ko so ga proti altarju nesli, so peli „*Hagios ho Theos*“; kor 3 krat poklekovajo (na vsak „*hagios*“) 3 krat, odpeva „*Sanctus Deus, Sanctus fortis*“. Razkrivanje je pričel obrednik na desni altarjevi strani; potle je prestopil na levo in tretjič pred altar (tega pa ni moč posneti, ali je stal na altarju, ali pred stopnicami na planem). Polo se je „*Ecce lignum Crucis*“ itd. kakor zdaj. Med počesčevanjem dandanašnjemu enakim so peli psalm „*Beati immaculati in via*“. Za vsako vrstico se je ponavljalo „*Ecce lignum*“. Med ostalimi antiphonami itd., ki so jih še peli, vjemajo se nekatere s sedanjimi, nekatere ne. — Do tū popisani obred česčenja sv. Križa je stareji obred oglejski; v ritualu od l. 1575 so šege precej različne. Kakor rubrike tega rit. zapovedujejo, je nesel obrednik z vsemi strežniki *britko martro* pokrito v procesiji na isto mesto, kjer se je imelo začeti počesčevanje. V prepovedani gori omenjenih vrat in antiphon so se vse druge vrstili. Prišedši tje, je povzdignil obrednik 3 krat s križ pojoč „*Ecce lignum*“. Na to so sledile razne antiphone in molitve, katerih dandanašnji nimamo, med njimi pa tudi „*Crux fidelis*“. — Potem so šli v procesiji v „*sacrarium*“ po sveti hostiji, večeraj shranjeni. Druge šege „*sube*“ maše so bile našim z majhnimi izjemami enake.

Poslednje opravilo na veliki petek po subí maši je bil „*Gospodov pogreb*“ („*sepultura Domini*“). Strežniki so prinesli križ na altar; obrednik je položil ostalo sveto hostijo križu na prsi („*Pontifex Oblatam relictam Crucis pectori collocet*“) in ovil jo s svilato tančico ali navadnim prtom. Strežniki so potem vzdignili križ s sv. hostjo in nesli ga v procesiji v božji grob, drugega križa pa pred procesijo niso upotrebovali; naprej gredé so peli odgovornico (*responsorium*) „*Ecce, quomodo moritur justus*“. Položili ko so križ v grob, so se vrata zaprla in zapečatila. obrednik pa je zavalil cu

*) *Obredne bukve* to šego tako-le popisujejo: „*Ponantur duae syndones sibi invicem cohaerentes, sive duo oraria super altare majus et ubi in Passione legitur „Partes sunt vestimenta, duo Clerici scandent eas vehementer et auferant“.* Pa.

kamen pred vrata in s prisego naložil ključarjem dok-
znost, da naj sv. križ in prsv. Rešno Telo varujejo do
Velike noči (usque ad Resurrectionis diem). Na zadnje,
ko se je vračala procesija v sakristijo, so peli na ti-
hem responsorium „Sepulto Domino“. Potem večerni-
ce.— Tudi tu je razloček med starejšimi žegami, kakor
sno jih ravno popisali, in med obredom, ki omenjenega
rituala od l. 1575. Vsled tega niso pripenjali sv. hostije na
križ ampak nesli križ sam in prsv. Rešno Telo posebej, brž
ko ne v kaki taki posodi, kakor je naš obhajilnik ali pa
pušica (pixis). Peli so z žalostnim glasom „Ecce quomodo
moritur iustus“. V božjem grobu je djalo obrednik sv. ho-
stjo na odločeni kraj (ad locum in sepulcro ad hoc pa-
ratum); mašniki pa in strežniki so položili križ v grob
in pogrnil ga s prti ali tančicami in pōtno ruto (lintea-
minibus et sudario) ter primaknili kamen. Kor je začel
peti „Accesit pastor noster, fons aquae vivae“. Obrednik
je križ v grobu pokadil (rabili so pri tem obredu troje
kadilnic) in z blagoslovljeno vodo poskropil; grob so potem
zaprli in pečate nanj pritiskali duhovni (officiantes) in
„laici praesidentes“, to so znabiti ključarji ali pa ob-
činski glavarji ali kakoršni si bodi oblastniki. Kor je
zdajci zapel „Sepulto Domino, signatum est monumen-
tum“. Ko so to izpeli, zapoje obrednik vrstico: „In
paeo factus est locus ejus“; odgovor: „Et habitatio
ejus in Sion“. Na zadnje večernice pri b. grobu.

V *Cividadu*—našem malem Rimu—so bile veli-
kotedenske šege v marsičem od oglejskih različno; to-
da jih ne bomo zdaj popisovali. Tako tudi obširnejše
razlaganje oglejskega obreda, in v čem da se je s pred-
tridentinskim rimskim in z obredi družih francozkih in
nemških cerkvā vjemal, naj ostane odloženo za takrat,
ko naredimo bravec v poprejšnjih oddelkih te raz-
prave podlago. Samo to naj še omenimo, da je bila na
veliki petek navada, verne med mašo *obhajati*.

DEŽELNE ZADEVE.

● deželno-denarstvenih (finančnih) zadevah poknežene grofije goriške in gradške.

(Glej list 14. in 15.)

IV.

Zemljiščno-odvezni zalog (Grundentla- stungsfond).

Pričela se je njegova delavnost 1. novembra 1851
v ta namen, da bi se napravil odškodni kapital, in da
bi se imele med tem s čim plačevati obresti odveznih
kapitalov za vse po zemljiški odvezi odpravljene do-
hodke.

Ako bo šlo vse po načrtu kakor dozdej, bo ta
zalog svojo nalogo popolnoma dovršil leta 1896.

Ta zalog pa ni nič drugega, kot srednik med ob-
dačenci (kontribuenti) in tistimi, ki imajo do teh pre-
jemščin pravico. Kar imajo ti poslednji dobiti namesto
starega grajšinskega davka, bilo je po posebnih komi-
sijah ugotovljeno (likvidirano) in to morajo posamezni
obdačenci plačevati, pa ne njim samim, ampak temu
zalogu. Do 10 gl. se plačuje po *starih* bukvicah; zne-
ski od 10 gl. naprej in vsi tisti, ki se dajo s številko
10 deliti, so bili pa v starih bukvicah izbrisani in v letih
1854, 1855 in 1856 v *nove* bukvice prepisani, ter mora-
jo se od časa, kedar so bili prepisani, v 20-letih popol-
noma plačati. Da se pa vse to od tisuč in tisuč obda-
čencev in ne več in tudi ne menj po uradnih ne po-
bira, da se vsak tak krajcar od teh uradnih tudi pra-
vično temu zalogu vsak mesec odrajta in da se opra-

vila, ki jih bomo pozneje omenili, na vsako stran pra-
vično izvršujejo; za to skrbi deželni odbor s svojo ra-
čunarijo. S tem denarjem se plačujejo obresti od obli-
gacij ali kapitalov (za ktere niso bile še dotične obligacije
izdane). Obligacije same so pa izplačujejo ali po izrečka-
niji ali pa tako in s tim, da jih zalog sam po borzni
ceni nakupuje. Kar prvo amortizovanje obligacij po iz-
rečkanju zadeva, mora se po posebni postavi ravnati;
nakupovanje po borzni ceni pa je le od denarstvenih
okolnosti odvisno. Pri nas se je vedno na to nar bolj pazi-
lo, da se je več ko je bilo mogoče obligacij nakupovalo,
da se je dolg tega zaloga tako vedno bolj zniževal.
Ravno to je pa povzdignilo v denarstvenih zadevah naš
zalog na tako stopinjo, da mu jih je v tem oziru v
cesarstvu malo enakih. Vsi drugi, ki niso na ta način
(vižo) gospodarili, so zabredli, da sami ne vedo, prav
naravno v strašno dolgove, iz katerih jih bodo edino
le prav visoki prikladi rešiti mogli. Imel sem priložnost
pred leti v eni sosednih dežel o tej koristi govoriti, pa
zastonj. Odgovorilo se mi je: „Kaj hočemo za prihod-
nost skrbeti!“

Kaj so je pa vendar le doseglo s tim? znal si bo
marsikdo misliti. Prav ob kratkem mu hočem to en-
malo razjasniti. Naš zemljiščno-odvezni zalog se je ved-
no po vsi moči le nizkih priklad na davke držal, in kar
je bilo kapitalov obteženecov predplačanih, *) ni se od tak
denar za druge potrebe potrosal, ampak lastnost kapi-
tala so je vedno ohranila. V ta namen so se obligacije
tega zaloga po nizki ceni nakupovale in tako pred ča-
som amortizovale. Dolg se je na to vižo za blizo pol
drugo sto tisuč, letno obresti od teh pa za sedem
tisuč goldinarjev zmanjšalo, in, kar je šo po vsem tem
ostajalo, nalagalo se je na obresti v cesarski denar-
nici, ktera zdaj tega denarja čez enajst tavežent gold.
na leto povračajo. To bo trpelo do leta 1885, in kakšen
dobiček ta manipulacija zdaj deželi donaja, vsak lahko
sam providi.

Prihodnjč pogledamo v račun tega zaloga od l.
1865 in v preudarek za 1867. (Dajje prth.)

DOMAČE VESTI.

a. Cerkevne.

[Red svetih obredov (opravi) zadnje dni velikega
tedna v tukajšnji veliki cerkvi.]. V sredo popoldne ob
4. urah: jutranjice (proti 4¹/₂ žalostnica Jeremijeva; h
koncu, okoli 5¹/₂, Miserere). Ravno tako tudi v četrtek
in petek popoldne.— V četrtek ob 9. u. sv. maša; med
mašo po povzdigovanji narpopred blagoslavlanje sve-
tega olja za bolnike; po sv. obhajilu pa družih dveh
olj, svete krizme namreč in krstnega olja. Po maši pro-
cesija k božjemu grobu; večernice (na tihem); potem
okoli 11¹/₂ umivanje nog in slačenje altarjev.— V pe-
tek: Ob 6. uri zjutraj slovenska, ob 8. italijanska prid-
ga. Ob 9¹/₂ glavno opravilo („suha“ maša) ktero ob-
stoji iz dveh beril,—„pasijona“, raznih molitev za vse
ljudi; med 9¹/₂ in 9³/₄ je ginljivo razkrivanje in češčenje
sv. križa, potem procesija od božj. groba k velikemu
altarju; suha maša; konec ob 11¹/₄.— Popoldne, po ju-
tranjicah (proti 5³/₄ u.) procesija s križem po cerkvi;
potem blagoslov (žegen) z relikvijo svetega križa.— V
saboto začetek ob 9. uri; blagoslavlanje ognja; blago-
slavljanje velikonočne sveče;— 12 beril iz stare zave-
ze; precej po 10 uri blagoslavlanje krstne vode; lita-
nije vseh Svetnikov; ob 10. uri in 4¹/₂ minutih se začne
sv. maša, ob 10³/₄ „gloria“ in zadonijo po vsem mestu
zvonovi.— Popoldne ob 4 slovesne in vesele velikonoč-

*) Obteženec kapit. na nove bukvice lahko v 20 letih ali pa, ko-
likor hoče, tudi naprej plača, in taki predplačani kapitali se so za na-
kupovanje obligacij obračali. Obligacije so se nakupovale po 87 do 96
gl. od sto gl. star. den. Kakšen dobiček tudi tukaj!—

no jutranjico; ob 5. u. vstajenje. — Na veliko noč po veliki maši podelijo prevzv. knez-nadškof papežev blagoslov (popolnoma odpuatek).

(Pri sv. Ignacij) so jutranjico vse tri dni ob 4 popoldne; sv. maša v četrtek ob 7^{1/4}. Opravilo v pitek se začne ob 8. uri (slačenje križa ob 9.); zvečer slovenska pridiga ob 7. uri. V saboto ob 6^{1/2} u. zjutraj blagoslavljanje ognja itd.; zvečer ob 6. u. vstajenje (jutranjice ni.)

Znano je, da je cesarica Marija Terezija naši veliki cerkvi marsikaj lepega in dragocenega podarila; tako p. tistih 6 krasnih srebrnih svečnikov, ki jih vidimo o velikih praznikih z dotičnim altarnim križem in primerno svetilnico (lampo). Svečnike in lampo pa so l. 1831 ukradli; svečnike je cerkev nazaj dobila, lampo pa ne več. Leta 1845 so dali v Vidmu novo lampo narediti. Tehtala je 24 funtov in 20 lotov; bila je dovolj velika, toda ne okusno izdelana, bila je prekratka in neprimerno trehušnata. Za tega del je sklenilo cerkveno oskrbnništvo dati jo pristojno predelati. Poprava je zdaj dovršena; za praznike bo predelana lampo v prvo sveto vežo kinčalu. Predelal jo je prav mojsterski naš tudi zunaj nadškofije slavno znani izdelavavec cerkvenih priprav, g. Tomaž Slabanja (Slovenec). Tehta pa zdaj svetilnica 29 funtov in 22 lotov; pridjanega je srebra 162 lotov. Delo s srebrom vred je stalo 430 gold. in 60 kr. Da se je pa č. oskrbnništvo te potrebne poprave moglo lotiti, imamo se zahvaliti Nj. ekselenciji preč. nadškofu dr. Andreju Gollmayr-ju, ki so z znamenitim doneskom k temu pripomogli; pa tudi prečastiti kapitelj si je zdatno prizadel, da si je ta lepi spominek dodelal; česar je še manjkalo, dodala je cerkev in so zložili nekteri družji dobrotniki. — Pri tej priložnosti naj omenimo še družega novega Slabanjavega dela v Gorici. To so prav lični in okusni novi medeni svečniki v semeniščni kapeli.

b. Raznotere.

Umrl je 9. t. m. v Trstu Goričan dr. Prividal, nekdanji začasni župan goriški.

— Iz Gorice v Ritterjeve fabrike v Stračicah speljujejo poseben telegraf.

POLITIŠKI OGLED.

Kar ni že dolgo časa bilo, prinesel nam je tihi in veliki teden. — nobeden zbor v Avstriji več ne zboruje; nastala je po vseh zbornicah tihota. Ogerski zbor je odložil seje za po praznikih, potem ko steže v naglici obe njegovi zbornici potrdili tisti načrt zastran poravnave s Hrovaškimi, kateri se ima v kratkem hrovaškemu zboru predložiti, da se na njega podlagi dokončno uravná razmerje med hrovaško deželo in ogersko krono. Po tem načrtu, ki ga je ogerski zbor potrdil in ga zdaj Hrovatom ponuja, bili bi Hrovati skoraj v vseh rečeh sami svoji (autonomni); imeli bi tudi kakor zdaj svoj deželni zbor za notranje domače potrebe doma v Zagrebu; samo da bi bili podložni ogerskemu ministerstvu v Peštu, da bi pošiljali svoje poslance namesti na Dunaj v ogerski zbor, v katerem bi se skupne ogersko-hrovaške zadeve skupno razpravljale; tudi tisto delegacijo, ktera se ima z enako delegacijo dunajskega zbora o skupnih zadevah ogerskih in neogerskih dežel posvetovati, imeli bi Hrovati z Ogrri le eno skupno, izsred ogerskega zbora izbrano. Na dalje; ko bo cesar za ogerskega kralja kronan, ima to veljati tudi za Hrovaško, Slavonijo in Dalmacijo in naredi se le eno skupno inauguralno pismo, tisto pismo, namreč, na katero cesar pri kronanji priseže, češ, da bo vselej priznaval in branil v njem zapisane pravice vseh dežel pod ogersko krono. Ta načrt se predloži (že od 4. januarja t. l. odloženemu) hro-

vaškemu deželn. zboru, ki je že sklican za na 1. dan maja. — Česki in moravski zbor sta poslance, za državni zbor na Dunaji volila, kakor se je že popred vedelo, ker ima zdaj večino v obeh „ustavoljubna“, ministerka stranka. Federalna slovenska stranka pa (manjšina) tu in tam je bila zoper voljenje in so vsi poslanci te stranke pred voljenjem iz shornice ušli. Izvoljeni so sicer na Moravskem in na Českom tudi nekteri možje iz med opozicijske manjšine; gotovo je pa, da oni poslanstva ne prevzamejo in ne pojdejo na Dunaj. — Zbor na Dunaji za vse neogersko deželo, kakor ga minister g. baron Boust hoče, je po tem takem zdaj zagotovljen; pričakuje se, da se bo začel v prvi polovici meseca maja. — Velika (zunanja) politika evropska je podobna orglamu na dva meha. Diplomati je nategavajo zdaj enega, zdaj drugega. Ta dva meha sta zadevi luksenburška in „jutrova“. Te dni vrišči bolj jutrova piščal. Zastran Kandije namreč so svetovale Turku vse velike vlade razun angleške in francoske, da naj stori z vstajniki premirje in naj pusti, da bodo Kandijoff glasovali, čigova da ima Kandija biti. Turk neče o tem nič slišati. — Luksenburg je kakor skleda vroče kaše; Napoleon in Bismark (prvi minister pruski) hodita okoli nje, pa se bojita, da se ne opečeta. Vlekla se bo ta reč še dolgo; na zadnje pa se Prus in Francoz zgrabita. Naša Avstrija ima zdaj neki dva snubača, ki bi rada zvezo z njo sklenila. Francoz se ji prilizuje, in Prus jo boža; obečala ni še menda nikomur nič. — Cesarju Maksimilijanu v Mehiku gre prav slabo. Juarezova armada ga stiska od vseh strani; celo primorsko mesto Vera Kruz, (kjer stopijo ljudje navadno na ladijo, kedar se hočejo v Evropo prepeljati), od ene strani že oblegajo. Znabiti, da se je že vlade odpovedal; bati se je pa, da ga republikanci vjamajo; kajti na to menda morijo, da bi z njim ravnali kakor z vojskim vjetnikom.

„Jutrova zadeva“

ali sedanji stan političkih razmer na evropskem Turškem.

S Črnogore udarimo je danes proti severo-izhodu čez nekaj milj vmes ležečega, naravnost Turku podložnega sveta (Hercegovina) na Srbsko, katero ločite proti severju Sava in Donava od južnih ogerskih dežel našega cesarstva. Ta knežija srbska obsega 998 □ milj zemljišča in šteje nekaj čez 1 mil. stanovavcev. To pa niso še vsi Srbi, kajti še več ko toliko jih je našemu cesarju podložnih v sosednih deželah ogersko avstrijskih. Po veri so sploh staroverci, po rodu Slovani tistega plemena kakor Črnogorci. Srbi so nar imenitnejše pleme južnih Slovanov. (Po naših krajih jih imenujejo nekteri „Črne Jurje“ po nekem njih knezu). Turki stanujejo samo v glavnem mestu, Belemgradu, (tudi našim starim očetom dobro znanem). Srbi so se preselili v te kraje okoli l. 638 po Kristusu iz sedanje Galicije. Naredili so se tu kraljestvo, katero je obsegalo še več današnjih turških dežel; podložno pa je bilo tedanjemu bizanškemu (jutrovo-rimskemu, kršanskemu carstvu). Od l. 1000 naprej je bilo nekaj let prava provincija bizanškega cesarstva; Štefan Bogislav (l. 1043) se je od njega odtrgal in sinu njegovega Mihaela je papež Gregor VII. za kralja priznal. Za Štefana Dužana 1836-59, se je raztegnilo srbsko kraljestvo čez velik del sedanje evropske Turčije in bilo bi se znabiti celo bizanško cesarstvo v njem vtopilo, ko bi ne bili prihruli v Evropo nemili Turki (ali Osmani). Hrablo in junaško so se zoper nje bojevali Srbi, na zadnje pa onemogli. Črno leto v zgodovini staro-srbski je l. 1389. Tegu leta je padel na Kosovem polju srbski car Lazar in Srbija je bila turška. Dobráno ljudi so surovi in grozoviti Turki pomorili; kar jih je ostalo, zadela jih enaka osoda, kakor druge dežele pod tur-

škim jarmom; samo v gojzdi in gorah se jih je bilo nekaj ohranilo, da si jih niso mogli Turki nikdar popolnoma podvreči, kakor Črnogorci ne. Ti so bili pozneje kvus srbske svobode. L. 1459 je bilo Srbstvo do dobrega turška provincija. Vsled turških vojsk je prišel veči del Srbije pod Avstrijo (v miru Požarevškem l. 1718), ali že čez 31 let, v miru Belogradske, so jo Turki nazaj dobili. — Ker od tistih mal Turčija peša in boleha, so si Srbi ta nje stan v korist obrnili ter pribojevali si s časom in po malem zopet staro svobodo (frajnost) in skoraj neodvisnost, katero so do današnjega dne obranili. To je bilo o francoskih vojskah v letih 1801 do 1815. — Neki nekdanji vojak avstrijski z imenom Črni Juri napravi Srbe (in pozneje tudi Valahin Moldavce), da vstanejo zoper Turka za svobodnost in narodnost. L. 1806 vzame Č. J. z naskokom Boli-grad; l. 1808 ga spoznajo Turki za kneza. Ko se je bila l. 1809 vnela vojska med Rusi in Turki so se Srbi vnovič vzdignili proti Turkom; ko so pa l. 1812 v Bukareštu sklenjeni mir zavrgli, bili so naslednje leto premagani. Pri vsem tem pa je Miloš Obrenovič, kateri so je bil s trumo kakih 10 tavežent mož v goro umaknil, pridobil svojemu svoboljubnemu narodu nekako neodvisnost in tiste pravice, katere sploh še zdaj veljajo; Miloš sam je začel vladati deželo izprva kot „predsednik“ starešinstva, od l. 1817 kot „knez“ pozneje kot „deden“ knez. Grškega punta (l. 1822) se ni hotel vdeležiti, tako tudi ne (l. 1828) rusko-turške vojske. Vsled miru drinopoljskega (med Rusi in Turki 1829) so Turki Srbom 5 (poprej vzeti) okrajev povrnil. Zdaj pa so začele domače notranje homatije zastran uravnjanja notranjih zadev (ustave); pomagali ste pa zmešnjave delati vlada turška in ruska. Rus je imel namreč biti varuh mlade države, pa njegovo varstvo je vrlega Miloša preveč tlačilo in se mu je torej vstavljal. Tudi ni bilo nižje ljudstvo z dvorom knezovim nič kaj zadovoljno. Vse to je bilo vzrok mnogim vporom zoper kneza. Miloš se poslednjič tolikega nasprotovanja naveliča in l. 1839 vlade odpove, ter domovino zapustivši na ptuje pōdā. — Za njim bi bil imel prevzeti vlado njegov starejši sin Milaš, ali ker je že čez nekaj mesecev umrl, je nastopil mlajši sin Mihael. Pa tudi sedaj ni še v Srbiji miru. Stranke so šedalje preširnejše in stiskajo mladega kneza tako, da si ne vé in ne more pomagati. Vlada turška ga krepko podpira; nazadnje pa zmagajo vendar le knezovi protivniki; srbski narodni zbor Obrenoviča odstavi in izvoli namesto njega Aleksandra Petroviča iz Črni-Jurjeve rodovine (l. 1842) za gospodarja srbske knežije. O vojski zahodnih držav (francoske in angleške) kot zaveznic tuških zoper Rusa (1853-56) je bil Al-neutralen, ker je Avstrija na-nj pazila (Avstriji ni bil posebno prijazen.)

(Dalje prih.)

MNOGOVRSTNE STATISTIČNE ČRTICE

iz letnika, ki ga je c. k. statistična centralna komisija ne davno izdala.

Ljudskih šol je bilo leta 1864:

	na Primorskem	na Kranjskem
1. čisto nemških	2	17
2. čisto slovenskih	116	163
3. ilirskih (srbo-hrovaških)	21	—
4. nemško-slovenskih	8	53
5. nemško-laških	30	—
6. slovensko-laških	27	—
7. laško-ilirskih	26	—
8. čisto laških	116	—

Male loterije.

V uradnem letu 1864, to je, od 1. novembra 1863 do konce decembra 1864 je bilo zastavljenega:

po Primorskem

po Kranjskem

za več kot 4 mil. številčk črna
700 tisuč gold.

na poldrugi mil. št. 200
tisuč gold.

Zadetega (dobljenega) je bilo:

lo na 41 tisuč
številčk 370 tisuč gold.

lo na 15 tisuč števk
115 tisuč gold.

Zahvala.

10. t. m. so nesli mojo mater v poslednja počivališče. Resnost tega za me prebridkega dogodka mi ne dopušča, da povdarjam žalostno občutke, ki je mora imeti vsak sin pri taki priliki. Tugovajočemu človeku pa dobro dé, ko vidi sočutje v blagem djanji izraženo. Prav srčna zahvala toraj vsem znancem in prijatom, ki so mojo mater do groba spremili; prav srčna zahvala vrlim slov. gimnazialcem, ki so jo v obilnem številu spremili, in ji še nad gomilom z ganljivim petjem zadnjo čast skazali. Da pa ne morim z dolgo besedo, kar v živo čuti moje sree, še samo to: Vsem ponavljam s tim svojo iskreno zahvalo, in naši gimnazialski mladini voščim še posebej njenega njoznega čutenja vredno prihodnost!
France Zakrajšek.

Drobtinca

(Sedanji Jerusalem) šteje med svojimi prebivalci 7100 Judov, 5000 Mohamedanov, 3400 Kristjanov; med temi pa je rimskih katoličanov samo okoli 1000; nar več je greških kristjanov o. 2000; itd. ova izobest izott

Mediški; C. k. okrajna sodnija v Karminu razglaš, da bo po javni dražbi na prodaj hiša in zemlja Franc Prindič-ova v Biljan, cenjena 535 gold. in 95 s. in sicor 25. aprila, 3. junija in 4. julija.

— C. k. okrajna sodnija v Gorici daja na znanje, da se bo 29. aprila, 29. maja in 4. julija prodajalo po dražbi premoženje Jožefa Uriska v Podturnu (goriškem predmestju). — Dno 31. maja, 5. julija in 8. avgusta 1867 se bo premoženje Jak. Ličer-ja iz Volč; dno 2. maja; 6. junja in 11. julija t. l. pa dedičov Munih-ovih iz Podsel pri c. k. okr. sodniji v Tominu po očitni dražbi prodajalo.

Umrlj so v Gorici

od 11. — 14. aprila t. l.

11¼ Peter Passini, 67 l. kavarničar, za pljučnico; Martin Marin, 1. l. 5 m., poljskega čuvaja otrok, za sušico; Filumena Komel, 1. l. 2 m., dninarja otrok, za sušico; 12¼ Elija Ricchetti (jud), 60 l., trgovec, za konicami; 15¼ Marija Lašič, 60 l., kmetica, za naduho; Ant. Škarabot, 90 l., berač, za starostjo; 14¼ Marija Fonzari, 25 l., posestnika hči, za tuberkulami; Marija Tomba, 75 l., krojača vdova, za starostjo. —

Borsni kurs na Dunaji 16. aprila: Metaliques 57:40; narodno posojilo 68: 20; London 131:50; adžjo srebra 129:25 cekini 6:18. —

Loterijske številke zadnjič vzdignjene: V Trstu 13. aprila 35, 3, 4, 25, 80. — Prihodnje vzdigavanje: V Gradeu in na Dunaji 17. aprila in 1. maja; v Trstu 25. aprila t. l.

OGLASNIK.

Prva budo-peštanska paromlinska delniška družba v Peštu.

ima pri podpisanem zalogo nar boljkih sort moka svoje melje, katere so, kakor je kup, po nar nižji ceni na prodaj. Vzame se pa moka lahko ali po cele žaklje ali pa po več skupaj.

Jožef Klietsch v Gorici.